

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК НАПРЯМ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

А. П. Гончаренко, канд. екон. наук,
О. М. Гончаренко,
Л. М. Кравченко,
Л. О. Фірсова

Слова «інформація», «інформаційна аналітика», «консолідація інформації» все частіше вживаються в науковій літературі, у засобах масової інформації, у виступах на конференціях, семінарах тощо. У державному класифікаторі професій затверджена професія аналітика консолідованої інформації, у вищих навчальних закладах випускають магістрів консолідованої інформації. Все це є свідченням розвитку інформаційно-аналітичної діяльності в країні. У зв'язку з цим постає питання щодо уточнення поняття «консолідована інформація» як прикладної сфери інформаційного забезпечення, без якої неможливе функціонування сучасного виробництва і науки, а також як окремого наукового напрямку.

Метою цієї статті є дослідження процесів консолідації інформації як інформаційно-аналітичної діяльності в різних галузях науки та як окремого напрямку наукової діяльності, в якій нове знання предметної галузі створюється завдяки процесам аналізу первинної фактографічної інформації і синтезу у вигляді завершеного наукового продукту.

Розглянемо спочатку синонімічність термінів «консолідована інформація» і «інформаційна аналітика».

Термін «консолідована інформація» одними з перших у літературних джерелах України вжили Ю. М. Канигин [1] та Г. І. Калитич [2]. Ґрунтовний аналітичний огляд поняття «консолідована інформація» як напрямку інформаційної діяльності здійснено Н. Е. Канунцом [3]. Щодо проблем і перспектив інформаційно-аналітичної діяльності слід відзначити роботи російської дослідниці Н. А. Слядневої [4], яка вважає, що інформаційна аналітика в сучасному світі – це продукт формування сталого розвитку цивілізації і інформатизації. Досить відомими є погляди харківських науковців К. А. Соловйової, М. Ф. Бондаренко, С. І. Маторина [5] на трактування терміна «консолідована інформація» як конкурентної розвідки. У цих працях консолідована інформація розглядається як

окрема сфера інформаційної діяльності і безперечно є напрямом інформаційної діяльності.

Багато років в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації (УкрІНТЕІ) науковцями В. Д. Пархоменком, В. І. Воронковим, Г. І. Калитичем, А. П. Гончаренко та іншими проводилися дослідження теорії і методології процесів консолідації інформації як системи згортання первинної інформації [6]. У цих працях «консолідована інформація» і «інформаційна аналітика» розглядаються як синоніми.

На думку вчених, суть інформаційно-аналітичної діяльності полягає в застосуванні на стадії упорядкування методів аналітичного оброблення інформації (інформаційна діяльність) та на стадії аналізу використання наукових методів створення нових знань шляхом інтелектуальної обробки інформаційних масивів (аналітична діяльність) [7; 132].

До цих напрямів примикає і напрям наукового забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності, завдяки чому розробляються і застосовуються нові технології всього циклу перетворення інформації в знання. Пропонується розглядати інформаційно-аналітичну діяльність у таких основних напрямках:

- *інформаційне забезпечення проблемних питань предметних сфер діяльності;*
- *інформаційно-аналітична діяльність як самостійна наукова діяльність.*

Таким чином, на відміну від традиційних процесів інформаційного забезпечення потреб користувачів, інформаційно-аналітична діяльність передбачає наукові методи дослідження. Ця відмінність полягає в тому, що в процесах аналізу інформаційних джерел та інформаційних досліджень створюється *нове знання*.

Для підтвердження розвитку інформаційно-аналітичної діяльності як напрямку наукової діяльності розглянемо публікації фахового журналу «Науково-технічна інформація» (НТІ) та тематику науково-дослідних робіт і дисертацій у відповідній базі даних

Аналіз змісту наповнення журналу НТІ за 2004–2009 рр. показує, що загалом за ці роки з 298 опублікованих наукових статей 44, або 14,7% присвячені розгляду форм і методів інформаційно-аналітичної діяльності в різних сферах науки і виробництва. Близько 50% з них стосуються технологій інформаційно-аналітичної діяльності, тобто пов'язані з напрямом інформаційних наук. Інші являють собою дослідження розвитку різних галузей знань із застосуванням інформаційно-аналітичних методів. Отже, за шість років у фаховому науково-технічному журналі з проблем розвитку інформаційного забезпечення 20 наукових статей (близько 10%) стосуються інформаційно-аналітичних досліджень у різних галузях знань.

Розглянемо результати інформаційного пошуку в базі даних дисертацій. Аналіз тематики захищених дисертацій за 2002–2008 рр. дав змогу відібрати 25 робіт, що стосуються використання інформаційно-аналітичних методів у різних галузях знань, у тому числі:

математичні науки	3
технічні науки	8
сільськогосподарські науки	1
економічні науки	7
філологічні науки	1
політичні науки	1
державне управління	2

Можна зробити висновок, що інформаційно-ана-

літичним методам дослідження на цьому етапі розвитку науки найбільше уваги приділяється в напрямах технічних і економічних наук.

Для підтвердження приналежності досліджень до сфери інформаційної аналітики розглянемо ключові слова, якими автор роботи характеризує суть дослідження, тематичну спрямованість, напрям застосування роботи.

Визначимо ранги використання ключових слів у різних дисертаційних роботах незалежно від галузі наук:

Інформаційно-аналітична діяльність	19
Прийняття рішень	5
Модель (моделювання)	8
Експерт (Експертна)	4

Усі інші ключові слова майже не дублюються в роботах і характеризують безпосередньо предметну сферу проведення інформаційно-аналітичних досліджень. Таким чином, ключові слова «інформаційно-аналітична діяльність» були помічені в 19 роботах (76%) і це, на наш погляд, дозволяє віднести ці роботи до сфери аналітичних наукових досліджень.

Співставимо відношення ключового слова «інформаційно-аналітична» до інших ключових слів, що мали місце в роботах. Це доводить наявність семантичного зв'язку інформаційної аналітики з іншими термінологічними характеристиками даної спеціалізації наук (див. таблицю).

Співставлення ключових слів за спеціалізацією наук у дисертаційних дослідженнях

Галузі наук	Ключові слова
	Інформаційно-аналітична
Математичні	Програмне забезпечення, математичні моделі, штучний інтелект
Технічні	Медичні системи, експертна система, алгоритм, методика прогнозу, управління вантажопотоками, інформатизація, системно-інтеграційна функція
Сільськогосподарські	Екологія, моніторинг
Економічні	Прийняття рішень, комунікації, комунікативні системи, інформаційні системи, управління

Отже, дослідження з питань інформаційної аналітики (консолідована інформація) стосуються розробки програмного забезпечення інформаційно-аналітичних систем, математичних моделей і алгоритмів, інформаційно-аналітичних систем підтримки фінансових процесів, розробки технологій і методів побудови інтелектуальних інформаційно-аналітичних систем, розроблення методів і засобів інформаційно-аналітичного забезпечення процесів різного спрямування: від медичних до вантажопотоків і системи трансферу технологій. Універсальність методології інформаційної аналітики є базою використання даного методу без обмежень щодо наукової спеціалізації.

Більш широко застосовуються методи інформаційної аналітики в науково-дослідних роботах. Так, у 2004–2009 рр. за тематикою інформаційно-аналітичного супроводу було зареєстровано 83 НДДКР у галузях геології, геодезії і картографії, будівництва і будівництва доріг, природоохоронної діяльності та екології, житлово-комунальної галузі та водокористування, транспорту і зв'язку, юриспруденції тощо. У галузі медицини за цей період зареєстровано п'ять науково-дослідних робіт (6% від усіх), а саме: розробка програмного забезпечення оперативних задач МОЗ; розробка реєстру здоров'я та інформаційної технології його супроводження; застосування новітніх інфор-

маційних технологій за напрямками діяльності МОЗ України і системи охорони здоров'я. Зареєстровано п'ять НДДКР у галузі авіації та освоєння космосу.

Одним із прикладів системного застосування інформаційно-аналітичних методів є КП «Науково-дослідний інститут соціально-економічних проблем міста», яке здійснює активну науково-дослідну роботу щодо розвитку та технологічного супроводження програмно-технічного комплексу інтегрованої інформаційної системи суб'єктів підприємницької діяльності м. Києва; розширення функціональних можливостей та системно-технологічного супроводження інтегрованого банку даних житлового фонду міста; розробки, впровадження та системно-технологічного супроводження інформаційних комп'ютерних технологій і систем забезпечення виконання управлінських функцій тощо.

Висновки

Таким чином, аналіз публікацій фахового журналу «Науково-технічна інформація» та тематики наукових досліджень у базі НДДКР і дисертацій УкрІНТЕІ підтверджує, що напрям інформаційної аналітики як галузі наукової діяльності існує і розвивається.

Сфера інформаційно-аналітичної діяльності є напрямом досліджень різних спеціальностей за переліком ВАК України, а також є предметом наукових досліджень установ Національної академії наук, галузевих академій, міністерств і регіональних органів влади.

Отже, є практичні підстави існування в системі вищої освіти спеціальності «консолідована інформація», яка дає знання і уміння у сфері опрацювання першоджерел інформації, методів і технологій її консолідації для прийняття рішень у різних галузях знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Каныгин Ю. М.* Индустрия информатики. – К.: Техника, 1987. – С. 82.
2. *Калитич Г. І.* Консолідація знань і мудрості як проектування і основа гармонійного поступу України // НТІ. – 2008. – № 1. С. 51.
3. *Канунець Н. Е.* Консолідована інформація: сучасний фах освітньо-наукового напрямку інформаційних наук / режим доступу http://www.nbuv.gov.ua/Portal/natura/VNULP/ism/2009_653/15.pdf
4. *Сляднева Н. А.* Информационно-аналитическая деятельность: проблемы и перспективы // Информационные ресурсы России. – 2001. – №1. – С. 14–21
5. *Бондаренко М. Ф., Маторин С. И., Соловьева Е. А.* Моделирование и проектирование бизнес-систем: методы, стандарты, технологии. – Харьков: ООО «Компания СМІТ», 2004, 272 с.
6. *Пархоменко В. Д., Гончаренко А. П., Пархоменко О. В.* Информация и управление в современных условиях // Информация, анализ, прогноз – стратегические рычаги эффективного государственного управления: IV Междунар. науч.-практ. конф. 1–2 декабря 2004 г.: тезисы докл. – К.: УкрІНТЕІ, 2004. – С. 17–22.
7. *Пархоменко В. Д., Пархоменко О. В.* Інформаційна аналітика у сфері науково-технічної діяльності: Монографія. – К.: УкрІНТЕІ, 2006. – 224 с.

УДК 339.924 : 332.1

ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА РЕГІОНІВ

І. Г. Бабець, канд. екон. наук

Постановка проблеми. Головним чинником міжнародної конкурентоспроможності країни в умовах глобалізації стає науково-технічний потенціал, який є основою формування знанневоорієнтованої економіки. Розширення кордонів Європейського Союзу та формування європейського наукового простору створюють сприятливі умови для активізації науково-технічного співробітництва областей України з країнами ЄС. Тому однією зі стратегічних цілей

державної політики у сфері науки та інновацій на 2008–2012 рр. визначено курс на інтеграцію вітчизняного сектору наукових досліджень і розробок у світову інноваційну систему [1]. Проте міжнародна співпраця вітчизняних регіонів, як і раніше, має торговельне та інвестиційне спрямування, а розвитку науково-технологічної складової на практиці приділяється мало уваги. Тому актуальним є створення відповідного інституційного середовища для забезпечення ефективного використання наявного науково-технічного потенціалу, який для багатьох вітчизняних регіонів може стати конкурентною перевагою в міжнародному співробітництві. Державна регіональна політика повинна базуватися на інноваційних факторах економічного зростання, зокрема й у сфері міжнародного співробітництва, основою якого мають стати науково-технічні розробки, виробництво високотехнологічної